

Pavel
Vilikovský

/
Letmý
sníh

Letmý sníh

Vyšlo také v tištěné verzi

Pavel Vilikovský

Letmý sníh – e-kniha

Copyright © Druhé město – Martin Reiner, 2023

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

Pavel
Vilikovský
/
Letmý
sníh

Druhé město
Brno 2023

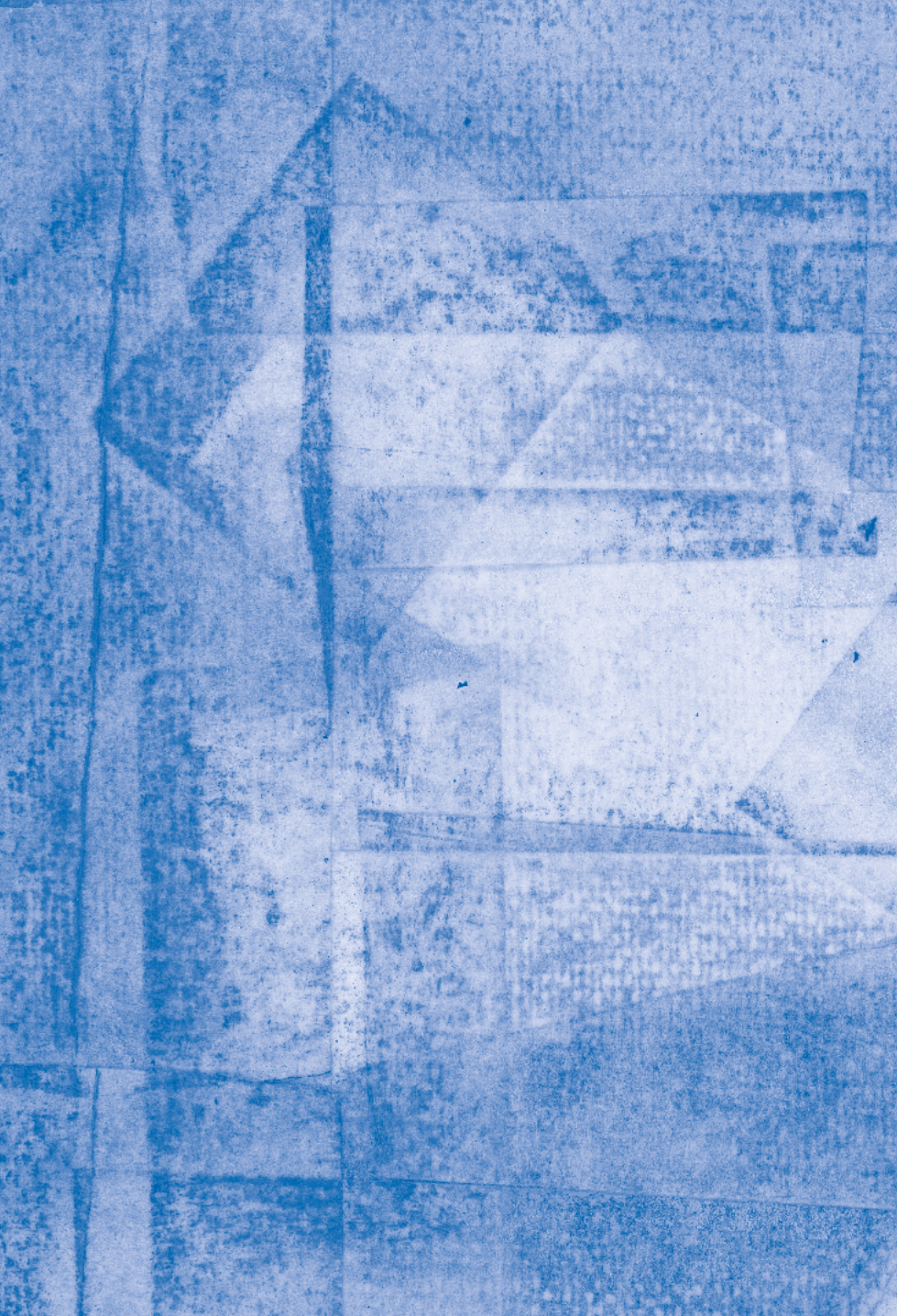
© Pavel Vilikovský, dědicové – Juraj a Zuzana Vilikovští, 2023
Translation © Lubomír Machala, 2023
Illustrations © Pavel Vilikovský, archiv Lubomíra Machaly, 2023
© Druhé město – Martin Reiner, 2023

ISBN tištěné knihy: 978-80-7227-897-8
ISBN ePUB: 978-80-7227-767-4
ISBN MOBI (Kindle): 978-80-7227-768-1
ISBN PDF: 978-80-7227-769-8

Letmý sníh

*Ale ona vytáhla z kabelky svou fotografii
a řekla: „Dejte to kolem,
ale ne aby se mně tam někdo podepsal!“*

Vladimír Holan: Smrt

(1)

1.a

To je tak: moje jméno mi už nic neříká. Okoukalo se mi. Když vybírám ze schránky dopis a vidím to jméno na obálce, pokaždé si pomyslím: zase kdosi píše tomu člověku! Co s ním pořád mají? A co je mi po něm, proč mám číst jeho dopisy? Vědí vůbec pisatelé, na koho se obracejí? Oni v tom možná mají jasno; já ne. Za stejným jménem se skrývají rozliční adresáti, a mně se už omrzelo tancovat podle toho, jak kdo píská.

Vím, jak vypadá člověk, kterého mají na mysli, ale nehlásím se k němu. Kdybych ho zahlédl na ulici, přejdu na druhou stranu.

1.b

Jestli je, jak se říká, každý člověk jedinečný, jedinečné by mělo být i jeho jméno. Ale nefunguje to tak. Co je jedinečné například na Štefanu Kováčovi, abychom pro příklad nechodili daleko? Křestní jméno u nás ani nemůže být jedinečné, o to se starají církev a matrikářky, a když se vám k němu natrefí Kováč, neštěstí je hotové: budete Kováč z horního konce, Kováč od Kracinů nebo Kováč Habánů na rozdíl od Kováče Valachů. Slovenština

je rozšafný, mnohomluvný jazyk, nám na nějakém slově nezáleží, ale co jedinečného třebas i s takovým dodatkem vypovídá jméno o člověku? A když si i Štefana podomácku přibrousíme, co jedinečného se dozvíme? Když řeknu Števo, vybaví se mi blondaté, růžolící dobračisko, vždy ochotné nasekat staříčké sousedce dřeva, Pišta bude zase snědý, možná i vousatý vtípálek a filuta, který se ve světě neztratí. No a Kováč už ani nemluví, ten bude u mě navěky kout podkovu svého štěstí. Na takovýchto představách budeme marně hledat něco jedinečného.

Jméno slouží k tomu, abychom věděli, kam člověka zařadit. Život je tak jednodušší.

1.c

Kdybychom nějakého člověka pochopili, poznali jako jedinečného, jedinečné jméno by nás snad napadlo samo sebou. Jenže kdo už si dá tu námahu? Jednodušší by bylo přidělovat čísla místo jména. Některé úřady tak činí, jenže z jiných pohnutek.

Být jedinečný znamená být krásný, svým způsobem. Úřadům nejde o krásu, chtějí nás jen přesně evidovat. Nevidí v nás jedinečné bytosti, vidí v nás čísla.

1.d

Nejmenuji se Štefan Kováč. Moje jméno je Čimborazka. Jsem samozvanec.

2.a

To je tak: když se při holení podívám do zrcadla, ve své tváři poznávám nějakého vzdáleného příbuzného. Bratrance, řekněme. Strejdu, nebo nejspíš prababičku. Mohl bych si být i svým nevlastním dvojčetem – stejná matka, dva různí otcové. Technicky by to bylo možné, i když by to naši matku zdánlivě nestavělo do nejlepšího světla. Ale v celé té nepředvídatelnosti, v celé náhodnosti života o jeden nepředvídatelný, náhodný okamžik více či méně... co na tom? Já bych jí to nezalíval. Stane se. Pohroužíte se s někým do rozhovoru, vyměňujete si duševní sliny, a co zatím těla? Těla se též spřátelí, mají to v povaze. Nejsme jasnovidci, nedokážeme předvídat, co všechno se přihodí v průběhu jednoho dne. A kdybychom i věděli, ne vždy tomu dokážeme zabránit.

Stane se. Stalo se to i mně. Je to, řekněme, otázka společenské zdvořilosti: nechcete se někoho dotknout, tak se ho dotýkáte. Může za tím být taky roztržitost, jako když v duchu řešíte rovnici o třech neznámých, a najednou na ulici narazíte na známého. V zamyšlení ho letmo pozdravíte, ale známý se zastaví a vy pochopíte,

že se nevyhnete rozhovoru. Tak mu vyjdete vstříc, jen abyste to měli co nejdřív za sebou a mohli se vrátit k svým iksům a ypsilonům.

Nebo se vám, ve vzácné chvíli, někdo nečekaně vyjeví jako jedinečný. Stává se to. Stalo se to i mně, jenže já jsem při tom neotěhotněl.

2.b

Nevlastní dvojčata se mohou podobat – jsou jeden jako druhý, jak se říká. Nebo mohou být každé úplně jiné, jako noc a den, záleží na fyziologických okolnostech, v nichž se dobře nevyznám. Ale vždyť i noc a den tvoří spolu jeden dvacetičtyřhodinový celek.

Moje dvojče se mi podobá i nepodobá. Základní rysy máme v zrcadle neklamně společné, ale potom jako by je jejich život hnětl u jednoho pravou a u druhého levou rukou. Když se na tu tvář dívám, mám zvláštní pocit, že jsem nevlastní sám sobě. Trochu mě ten pohled až mrazí, ne tím, jak se lišíme, ale jak se podobáme. Stačí tak málo, říkají mi oči, tady něco ubrat, tam cosi přihodit, a na stejném podvozku vznikne nová varianta modelu, i s jinými jízdními vlastnostmi. Jako by ty vychýlené, posunuté rysy v zrcadle vyjadřovaly jinou, posunutou povahu, a to mě děsí.

2.c

Povaha je jako duše, nikdo ji nikdy neviděl. Přesto ale může existovat a kdo chce, ať si ji má. Já to odmítám. Nelíbí se mi, že se mě snaží nacpat do brnění, já chci zůstat tekutý. Pěnit se, vířit a protékat škvírami.

Povaha podle mě znamená, že si v totožné situaci počínáme pokaždé stejně; je to vzorec, podle kterého nás lze vypočítat. Já to odmítám, na mě žádný vzorec neplatí. Každou chvíli mě například zastaví na ulici bezdomovec a prosí o drobné na polévku nebo na rohlík. Většinou jejich prosby ignoruji a nemám ani výčitky svědomí, ale onehdy mě cestou od zubaře na Heydukově ulici oslovil mladý muž v obleku, že mu chybí peníze na vlak do Trenčína. Peníze na vlak chyběly už mnohým a nijak mě tím nedojali (koneckonců, rohlík nebo polévka jsou naléhavější potřeby), ale s Trenčínem byl tento první, a tak jsem si vyslechl příběh nezaměstnaného, jehož žena vyhodila z domu jako povaleče. Zajel si do Bratislavy hledat práci a cosi i našel, ale nastoupit měl až za dva týdny a peníze utratil, musel se tedy vrátit do Trenčína, protože podpora v nezaměstnanosti se vyplácí v místě trvalého bydliště.

Nevím, proč mě zlomil právě on. Nevěřil jsem mu ani slovo, ale líbilo se mi, že si dal tu námahu a vymyslel si příběh; já bych asi nebyl tak pohotový. Muž mě po celou dobu zkoumal veselým pohledem, a když viděl, že jsem nalomený, přidával další a další detaily: vytáhl tchyni, která popichovala ženu, aby neživila

darmožrouta, přibyly nedoplatky za nájem, ba do konkrétní podoby vykryštalizovalo i slíbené zaměstnání, měl pracovat v uklízecí četě, která čistí vagony na nádraží. Ale rozhodující byl, myslím, hned na začátku ten Trenčín a možná i to, že se při vypočítávání pohrom stále usmíval. Zkrátka, dal jsem mu pět eur a ani mě nezamrzelo, že mě bude považovat za důvěřivého hlupáka.

2.d

Když jsem o tom mluvil se Štefanem (oslovuji ho tím úředním, bezpříznakovým jménem, protože Števo ani Pišta na něho vůbec nesedí), Štefan řekl: Jasně, proč jsi vyměkl, šel jsi přece od zubaře. Ulevilo se ti, že to máš za sebou, a chtěl jsi dopřát radost též jiným.

Nepřel jsem se. Chtěl jsem mu pouze ukázat, jak mylné by bylo vyvozovat z mého jednání dalekosáhlé závěry. Přibíjet mě na kříž nějaké povahy, abych se vyjádřil obrazně. Dá se na základě jedné příhody říct, že jsem štědrý či laskavý? A když jsem potom celý rok nepřispěl žádnému pouličnímu zoufalcovi na polévku, jsem proto necitlivý lakota? Vždyť jen například včera jsem před obchodním domem Dunaj obdařil Roma s plnovousem dvěma mincemi, aby měl z čeho zaplatit dvacet pět eur za ubytovnu, kde bydlí s malým synáčkem. (Kdo nevěří, ať tam běží, mně se nechtělo.)

Nemám povahu, řekl jsem Štefanovi, to odmítám. Mám jen nálady, každou chvíli jinou, to je vše. Ještě jsem nezkameněl. Ber mě jako živého.

Štefan odpověděl: Víím, proč odmítáš mít povahu. Bojíš se, že by to byl vzorec vypočtený ze samých omylů a selhání.

3.a

To je tak: lavina se už dala do pohybu. Nevidím ji, ještě je daleko, ale slyším, jak si první hrudka sněhu s tichým šustěním razí cestu dolů svahem.

1.e

Líbí se mi indiánská jména, místní názvy jako Missisauga, Petawawa, Maniwaki, Oshawa, Saginaw, Pukaskwa, Cheektowaga. Jsou to anglické přepisy původních slov, ale to na věci nic nemění. Zdá se mi, že jsou jedinečné; jsou jako logo firmy, nemají žádný jiný význam, znamenají pouze to, co označují. Moje logo je Čimborazka. Je to slovenský prepis původního slova, které neexistuje v žádném jazyce.

Přepis do angličtiny by podle Štefana vypadal asi takhle: Cheemboruzkah, s hlavním přízvukem na začátku slova a vedlejším před „ruzkah“. Byl by to docela

pěkný indiánský místní název, s dvěma bilabiálními konsonanty vedle sebe.

Štefanovo jméno by se do angličtiny ani nemuselo přepisovat, jen by se vyslovovalo Kouvæk. Ale nejjednodušší by bylo ho přeložit, jmenoval by se Smith. I v angličtině je to jedno z nejčastějších, nejobyčejnějších jmen. Podepisují se tak lidé, kteří chtějí zůstat v anonymitě.

4.a

To je tak: Štefan je vědec. Jistá univerzita na severu Spojených států mu nedávno vydala knížku s titulem „Úloha bilabiálních konsonantů ve zvukové expresivitě polysyntetického jazyka indiánského kmene Menominiů“, anebo tak nějak. Nevzpomínám si už přesně, v paměti mi utkvěla jenom některá místní jména.

Jako vědec je Štefan úspěšný, americké univerzity nevydávají knihy jen tak někomu. Pokud vím, v celé Evropě se jazykem Menominiů nezabývá nikdo jiný, a i ve Spojených státech je to pouze jeden profesor na vzpomínané univerzitě – on právě soustředil Štefanovu vědeckou pozornost na tuto oblast, když u něj koncem volnějších šedesátých let pobyl na půlroční stáži.

Z univerzity poslali Štefanovi podle smlouvy deset autorských výtisků, ale pošťák mu nedoručil balík, nýbrž předvolání na celní úřad za Poštou 2-3 na Tomáškově ulici. Celníci od něj požadovali, aby za zásilku